

MOHAÇ ÖNCESİ MACAR DIŞ POLİTİKASINDA HABSBURG ORYANTASYONU*

*Hüseyin Şevket Çağatay ÇAPRAZ***

ÖZ

Habsburg diplomasisi, Macaristan tarihinde Worms'taki İmparatorluk Meclisi [Reichstag] (1521) ile Mohaç yenilgisi (1526) arasında önemli rol oynamıştır. Çasar I. Maximilian'ın mirası bölündükten ve evlilik sözleşmeleri ile Habsburg idaresi ve Macaristan arasında sıkı bağlar tesis edildikten sonra realpolitik adımlar atan Ferdinand, Macaristan üzerindeki etkisini artırmıştır. Neticede Macarların Mohaç Muharebesi'ni kaybetmesiyle birlikte Ferdinand Macar Krallık Tahtı için harekete geçmiştir.

Belirlenen çerçeve ile çalışmada, Osmanlı ilerlemesine karşı verilen mücadelelerde siyasi, iktisadi ve beşerî olarak Habsburg desteğine ihtiyaç duyan XVI. yüzyıl Macar idaresinin vaziyeti resmedilmeye çalışılmıştır. İlaveten Macar sarayının izlediği diplomatik yöntemlerin ve dış politikadaki destek arayışının gösterilmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Mohaç Muharebesi arifesinde, Macar Kralı II. Lajos'un özellikle Habsburg siyasetindeki ülkesini temsil yeteneğine yoğunlaşmıştır. Ayrıca Macar sarayının taleplerine, böylece Budinli elçilerin faaliyetlerine değinilirken, Habsburg idaresinin Macar Krallığı'na dair aldığı kararlar ile Lehistan ve Vatikan'ın mevcut husustaki beklentileri vurgulanmıştır. Nihayet Macar Krallığı'na yapılacak yardımın şekline, boyutuna ve Budin'in çıkarlarına nasıl hizmet ettiğine ışık tutulmuştur. Bu vasıtalarla Türk tehdidine karşı şahsî birlik [Personalunion] çatısı altındaki Jagiellon Devlet Konfederasyonu'na gösterilen ilgi tespit edilmeyle çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı, Habsburg, Macar Krallığı, Mohaç, diplomasi.

HABSBURG ORIENTATION IN PRE-MOHACS HUNGARIAN FOREIGN POLICY

ABSTRACT

Habsburg diplomacy played an important role in Hungarian history between the Reichstag at Worms (1521) and the defeat of Mohacs (1526). After the inheritance of Emperor Maximilian I was divided and close ties were established between the Habsburg administration and Hungary by the marriage contracts

* *Gönderim Tarihi: 22.10.2022. Kabul Tarihi: 02.11.2022.*

** *Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu, KIRKLARELİ. cagataycapraz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7727-0728.*

Ferdinand, who took realpolitik steps, increased his influence on Hungary. As a result of the Hungarians losing the Battle of Mohacs, Ferdinand took action for the Hungarian Kingdom throne.

In the study with the determined framework, the situation of the Hungarian administration, which needed Habsburg support politically, economically and humanly, in the struggles against the Ottoman progress in the 16th century was tried to be depicted. In addition, it is aimed to show the diplomatic methods followed by the Hungarian palace and its search for support in foreign policy.

In this context, on the eve of the Battle of Mohacs, King Louis II of Hungary's ability to represent his country, especially in Habsburg politics, was focused on. In addition, the demands of the Hungarian palace and the activities of the Buda ambassadors were mentioned. At the same time, the decisions taken by the Habsburg administration on the Kingdom of Hungary and the expectations of Poland and the Vatican on the current issue were emphasized. Finally, the shape and size of the aid to the Hungarian Kingdom and how it served the interests of Buda were shed light. Through these means, the interest shown in the Jagiellon State Confederation under the umbrella of personal unity [Personalunion] against the Turkish threat was tried to be determined.

Keywords: Ottoman, Habsburg, Kingdom of Hungary, Mohacs, diplomacy.

1. Habsburg ve Macar İdareleri Arasındaki Bağlar ve Beklentiler

1521 senesi gerek Macar Krallığı gerekse Kutsal Roma İmparatorluğu tarihinde pek çok yönden bir dönüm noktası olma niteliğine sahiptir. Zira Worms şehrinde İmparator Maximilian'ın mirası pay edilirken, Türk birlikleri Macaristan'ın kapısı ve en önemli kalesi olarak kabul edilen Belgrad'ı (Nándorfehérvár) başarıyla kuşatmıştır.¹ Kalenin düşmesi sadece Macaristan'a giden yolun açılması değil, aynı zamanda Türklerin İstayer (Steiermark), Karintiya (Kärnten) ve Krajna nüfusunu doğrudan tehdit etmesi anlamına gelmektedir.²

Elbette Macar Kralı I. Mátyás'ın Osmanlı birliklerinin mezkûr eyaletlere geçişine göz yumduğu, bu vasıtayla kralın III. Friedrich'in topraklarına gaza yapılmasına engel olmadığı hatırlanmaktaydı.³ Büyük ihtimalle bu dönemde İmparatorluk meclislerine gönderilen Macar elçilerinin yardım taleplerinin reddedilmesinin nedeni, Mátyás'ın Osmanlı tehdidini dış politikada bir gözdağı olarak kullanması idi.⁴

¹ Alfred Kohler, *Ferdinand I. 1503-1564. Fürst, König und Kaiser*, München 2003, s. 70.

² Maria Wakounig, "Ferdinand I. und die Uskokken", *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Münster 2003, s. 192.

³ Péter E. Kovács, *Matthias Corvinus*, Budapest 1990, s. 137.

⁴ Endre Bajcsy-Zsilinszky, *Mátyás Király*, Budapest 1939, s. 37.

İmparator III. Friedrich Türklerin İstayer, Karintiya ve Krajna'ya geçişlerine Macar Kralının göz yumduğuna dair suçlamalarda bulunsa da Mátyás bunu her seferinde reddetmiştir.⁵ Nihayet Macar Kralı, çasarın kendisine karşı asılsız iddialar yayması nedeniyle Osmanlılara karşı mücadelede Macarlara yardımın kabul edilmediğine dair 1483 tarihli Nürnberg İmparatorluk Meclisine mektup göndermiştir. Diğer taraftan kralın Osmanlı birliklerinin ülkesinden geçmesine her daim razı gelmediği de bilinmektedir.⁶

1521 yılından itibaren İstayer, Karintiya ve Krajna'ya karşı Türk akınları tehlikesi yeniden zuhur etmiştir. Lakin eskiye nazaran şartlar değişmiş, Macar Devleti'nin Osmanlı ilerlemesine karşı eşit büyüklükteki bir askerî güç tesis etmesi olanaksız hale gelmiştir. Dahası bu dönemde akıncıların geçişine izin verilmesi gibi Divan-ı Hümayun'un çıkarlarını tatmin edebilecek bir uzlaşma imkânı da ortadan kalkmıştır.

Macaristan ve daha ziyade tehdit altındaki Hırvatistan'ın bu dönemde Türk ilerleyişinin durdurulmasına karşı fazla umudu kalmasa da Worms'taki İmparatorluk Meclisinin kararları büyük heyecan uyandırmıştır. Çasar Maximilian'ın İmparatorluğu bölüşüldüğünde, Macar siyasetinin önde gelenlerinin uzun zamandır beklediği adım gerçekleşmiş; Çasar V. Karl Yukarı ile Aşağı Avusturya, İstayer, Karintiya ve Krajna üzerindeki hâkimiyetini küçük kardeşine devretmiştir. Dahası Avusturya meselelerinin kontrolünü de Ferdinand'a bırakmıştır.⁷

V. Karl tahta geçiş sürecinde ırsî eyaletlerin de [Habsburgische Erblande] desteğine ihtiyaç duymuş, bu nedenle çasar olması durumunda Ferdinand'ın Avusturya'da hakkı olan mirası alacağını seçimden önce ilan etmiştir.⁸ Ertesi yılın Ağustos ayında imparator, Macar büyükelçilerine Avusturya meselelerini bundan böyle küçük kardeşine devredeceğini bildirmiştir.⁹

Worms'taki İmparatorluk Meclisinde kararlar alınırken (23 Nisan 1521), Macar Krallığı açısından öncelikle 1515 tarihli "çifte evlilik" antlaşmasının

⁵ Tibor Kardos, "Mátyás Király és A Humanizmus", *Mátyás Király, Emlékkönyv Születésének Ötszázéves Fordulójára*, Szerk. Lukinich Imre, K: II, Budapest 1940, s. 41.

⁶ MOL, Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 38, DCCCLXXXVI. 11 Nisan 1483. I. Mátyás Magyar Király Levele Sixtus Frisingeni Püspökhöz. [Macaristan Kralı I. Mátyás'ın Frisingen Piskoposu Sixtus'a Mektubu.]

⁷ Rosemarie Aulinger-Ursula Machoczek-Schweitzer-Silvia Burian, "Ferdinand I. und die Reichstage unter Kaiser Karl V. (1521-1555)", *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Münster 2003, s. 88. V. Karl 7 Şubat 1522 tarihinde Brüksel'de, Worms Müzakerelerinde kendisine ayırdığı toprakların bir kısmından feragat etmiştir. Buna paralel olarak Ferdinand da Napoli'deki taht iddiasından vazgeçmiştir. István Zombori, "Hatalom és Családi Viszály: V. Károly és I. Ferdinánd Kapcsolata", *Világtörténet*, K: XV, Sz: II, Budapest 1993, s. 9.

⁸ Herwig Wolfram-Christian Thomas, *Die Korrespondenz Ferdinands I.*, B: III, Wien 1973, s. 5-35.

⁹ Paula Sutter Fichtner, *Ferdinand of Austria. The Politics of Dynasticism in the Age of the Reformation*, New York 1982, s. 18.

Ferdinand ve Anna Jagelló ile ilgili pasajlarının uygulanması hususu bağlayıcı olmuştur. Zira Ferdinand Avusturya'da edindiği konuma ilaveten, 26 Mayıs 1521'de gerçekleşen düğün neticesinde Macar yönetimi ile ailevî bağlar kurmuş, dolayısıyla Macaristan'ın iç işlerine de müdahil olma imkânına kavuşmuştur.¹⁰ Bu sayede İstayer, Karintiya ve Krajna'nın Macar Krallığı'nın idaresi altındaki Hırvatistan'da savunulması planlanmıştır. Dahası 1515 anlaşmasında vücuda getirilen hukukî statü sayesinde Ferdinand, Macar tahtının varisi haline gelmiştir.¹¹

Aslında Macar meselesiyle Ferdinand'ın omuzlarına büyük bir yük binmiştir. Hatta Budin'de kendisinden ne beklediğini henüz bilmemektedir.¹² Osmanlılara karşı mücadelede Macaristan'a yardım edeceği ümidiyle Macar ve Çek Kralı II. Lajos, imparator seçimleri sırasında Ferdinand'ın ağabeyi V. Karl'ı desteklemiştir.¹³ II. Lajos ve Macar diplomasisinin liderleri Ferdinand'ın ülkeye sadece finansman ve askerî kuvvet sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda gerek kardeşini gerekse İmparatorluk Meclisini Macarların dış politikadaki eylemlerini desteklemesi konusunda ikna edeceğini ummaktaydı.¹⁴

Ferdinand henüz Worms'taki İmparatorluk Meclisinden önce Macar içişlerinin bir parçası haline gelmiştir. 1519 yılında II. Lajos, Sultan I. Selim ile üç yıllığına barış yapmış ve antlaşma Ferdinand'a da bildirilmiştir.¹⁵ İmparator Maximilian'ın mirasının bölüşülmesinden kısa süre sonra; Temmuz 1521'de II. Lajos, hamisi Lehistan Kralı Zygmunt'a, Türklerin Böğürdelen (Szabács) ve Zemun (Zimony) kalelerini ele geçirdikten sonra Belgrad ve Salankamen'i (Szalánkemén) kuşatacaklarını yazmıştır. Ayrıca Türklerinin hedefinin Budin olduğunu, az sayıda Macar askerinin bulunduğu Tétény konağına merkezî kuvvetlerin yavaş ilerlemesi hasebiyle ülkeyi korumanın sadece yurtdışından gelecek askerî yardım neticesinde mümkün olabileceğini kaydetmiştir. Arşidük

¹⁰ György Bónis, *Hübériség és Rendiség A Középkori Magyar Jogban*, Budapest 2003, s. 396.

¹¹ Bkz. Teréz Oborni, "Die Herrschaft Ferdinands I. in Ungarn", *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Münster 2003, s. 147-165.

¹² Wolfgang Hilger, "Die Bildnisse Ferdinands I", *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Münster 2003, s. 11.

¹³ Bkz. Péter E. Kovács, "A Császárválasztás és Magyarország", *Unger Mátyás Emlékkönyv. Emlékkönyv Unger Mátyás Negyedszázados Egyetemi Történeztanári Működése Emlékére és Születésének Hetvenedik Évfordulója Alkalmából*, Szerk. E. Kovács Péter-Kalmár János-V. Molnár László, Budapest-Eger 1991, s. 61-72.

¹⁴ Vilmos Fraknoi, *Magyarország A Mohácsi Vész Előtt A Pápai Követek Jelentései Alapján*, Budapest 1884, s. 33.

¹⁵ *Codex Diplomaticus Partium Regno Hungariae Adnexarum (Comitatum: Dubicza, Orbász Et Szana) / Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára, Alsó-Szlavóniai Okmánytár (Dubicza, Orbász és Szana Vármegyék), 1244-1710*, Szerk. Thallóczy Lajos-Horváth Sándor, Budapest 1912, s. 280. Ferdinand'ın yanı sıra Papalık ile Lehistan ve İspanya krallarına barış antlaşması konusunda bilgi verildi.

Ferdinand'ın onları hayal kırıklığına uğratmayacağını ümit ettiğini söyleyerek yazısını sonlandırmıştır.¹⁶

Ertesi yılın Mart ayında Kont Krsto Frankopan Hırvat soyluları adına bir mektup kaleme alarak, arşidükten hududa mühimmat ve asker takviyesi talep etmiştir. Durum, Macar devlet idaresinde Ferdinand'a duyulan güveni işaret etmektedir. Söz konusu talep neticesinde Ferdinand Hırvat topraklarının korunması maksadıyla 6.000 askerlik bir ödenek göndermiştir.¹⁷

Ferdinand'ın Hırvat savunmasını fiilen devralması kamuoyunda hızla yankı bulmuştur. Öyle ki Kronikçi Miklós Istvánffy'nin 1522 yılına dair notları arasında, Belgrad'ın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra Macar yönetiminin sorumluluğunda olan Yayça (Jajca) Kalesi'ne ilaveten, Hırvatistan'daki Istria ve Krajna'ya yakın sınır kalelerinin muhafazasının da Ferdinand'a bırakıldığı yazmaktadır.¹⁸

Yayça 1526'da bile Ferdinand'ın denetiminde değildir. Ancak Hırvatistan'daki uç kalelerinin önemli bir kısmının arşidükün idaresine teslim olduğu malumdur. 1522 senesine gelindiğinde II. Lajos'un talebi üzerine Ferdinand, 26 Ağustos 1522'de İstayer Kamarası'nın Başkanı Wolfgang Grasswein'e, Komutan Niklas Graf zu Salm hesabına 6.400 Ren forinti ödemesi talimatını verdi. Bu miktar, istihdam edilen İmparatorluk ordusunun bir aylık bütçesi idi.¹⁹

Ferdinand'ın savunmadaki sorumluluklarını ciddiyetle yerine getirdiğini belgeler kanıtlamaktadır. Aşağı Avusturya'daki beş eyalete düzenli olarak talimatnameler göndermiştir. Memurları Türklerin hareketleri hakkında sürekli havadis sağlarken, arşidük Hırvatistan Banı (Lat. banus) için askerî teçhizat ve iaşe yardımında bulunmuştur.²⁰ Aslında Ferdinand ve danışmanları, eyaletlerin sadece önleyici tedbirler vasıtasıyla korunabileceğini fark etmiştir. Macar idaresi de Macar topraklarının Balkanlarda müdafaa edildiği devirde aynı taktiği uygulamış, böylece çatışma coğrafyasını ülkeden uzak tutmaya çalışmıştır.²¹

¹⁶ *Tomus Quartus Epistolarum. Legationum. Responsorum. Actionum et Rerum Gestarum; Serenissimi Principis Sigismundi Primi, Regis Polonie et Magni Ducis Lithuanie*, Ed. Stanislaw Batys Gorski-Adam Tytus Działyński, Poznań 1885, s. 392-393.

¹⁷ Wakounig, *a.g.m.*, s. 192.

¹⁸ Miklós Istvánffy, *Istvánffy Miklós Magyarok Dolgairól Írt Históriaja*, Szerk. Kószeghy Péter, Ford. Tállyai Pál, Budapest 2003, s. 165. Emma Bartoniek, *Fejezetek A XVI-XVII. Századi Magyarországi Történetírás Történetéből*, Budapest 1975, s. 260. Imre Szántó, *A Végvári Rendszer Kiépítése és Fénykora Magyarországon, 1541-1593*, Budapest 1980, s. 38.

¹⁹ Johann Newald, *Niklas Graf zu Salm. Eine Historische Studie*, Wien 1879, s. 67-71.

²⁰ *Codex Diplomaticus Partium Regno Hungariae Adnexarum / Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára, A Horvát Véghelyek Oklevéltára, 1490-1527*, Szerk. Thallóczy Lajos-Hodinka Antal, Budapest 1903, s. 48.

²¹ Bkz. Géza Pálffy, "A Török Elleni Védelmi Rendszer Szervezetének Története A Kezdetektől A 18. Század Elejéig (Vázlat Egy Készülő Nagyobb Összefoglaláshoz)", *Történelmi Szemle*, K: XXXVIII, Sz: II-III, Budapest 1996, s. 163-217.

1522'den itibaren Ferdinand'ın Macaristan politikasında Osmanlılara karşı verilecek mücadele önem kazanmıştır. Kendisi denetimi altındaki toprakların savunma ihtiyaçları için kardeşinden alacağı malî ve askerî destekle yetinmemiş, aynı zamanda çasarın Fransa Kralı I. François ile barış imzalamasına gayret etmiştir.²²

İki hükümdar arasındaki sürekli düşmanlık, ırsî eyaletlerin muhafazası için Hırvatistan'da yapılan hazırlıklara yeterli malî ve askerî destek sağlanamamasını da açıklamaktadır. Askerî teçhizat ve iaşe konusundaki sıkıntılar o denli büyüktür ki yerel yöneticiler savunma karşılığında topraklarını Ferdinand'a devretmeye başlamıştır. Türk tehdidi göz önüne bulundurulduğunda, bu yaklaşımın her iki taraf için de avantajlı bir tutum olabileceği düşünülebilir. Örneğin Miklós Zrínyi, Hırvatistan'daki Neuhas ve Dobraniwa kalelerini iki yıllığına ve tüm haklarıyla birlikte arşidüke devretmiştir. Dahası kalelerin güçlendirilmesine ihtiyaç hâsıl olursa gerekli odun miktarının Zrínyi ailesinin ormanlarından karşılanması kararlaştırılmıştır.²³

Türk tehdidi sadece malî ihtiyaçların artmasına meydan vermemiştir. Macar diplomasisinin önde gelenlerinin yardım beklentileri, Ferdinand'ın Macar idaresinde söz sahibi olmasının zeminini hızlandırmıştır. Arşidükten sadece Hırvat sınırlarını savunması değil, aynı zamanda saygınlığını ve ailevî bağlarını kullanarak çasardan da yardım sağlaması umulmuştur.²⁴

Nihayet 1523'te Estergon (Esztergom) Başpiskoposu László Szalkai'nin Bécsújhely'de (Wiener Neustadt) düzenlediği meclise Ferdinand da davet edilmiştir. Elbette Ferdinand İmparatorluk Meclisi ya da Eyalet Meclisi gibi farklı siyasî forumlarda Hırvat ve Macar çıkarlarını temsil etmiştir. Ancak Bécsújhely'de düzenlenen toplantı daha önceliklere kıyasla büyük önem arz etmektedir. Zira arşidüke ilaveten Macar Kralı II. Lajos ve Leh Kralını temsilen Şansölye Szydłowiecki burada yerini almıştır.²⁵

1521'de Belgrad'ın kaybedilmesi sonucunda 1522'de Nürnberg'de toplanan ve Türklere karşı saldırı düzenlenmesinin gündeme alındığı İmparatorluk Meclisi, Bécsújhely'deki müzakerelerin öncülüdür. Bu noktada Ferdinand ve İmparatorluk Meclisi'ndeki aristokratların Macaristan'la ilgili düzenlemelerde karşılaştığı zorlukları göstermek bakımından Nürnberg İmparatorluk Meclisinde ve Viyana Kongresinde neler yaşandığını kısaca izah etmek önem taşımaktadır.

²² Kohler, *a.g.e.*, s. 165.

²³ Mihály Horváth, "Magyar Regesták A Bécsi Cs. Levéltárból 1118-1605", *Magyar Történelmi Tár*, K: IX, Pest 1861, s. 84.

²⁴ Tamás Pálosfalvi, *Nikápolytól Mohácsig 1396-1526*, Budapest 2005, s. 175.

²⁵ Bkz. István Zombori, "II. Lajos Udvara-Szydłowiecki Kancellár Naplója Alapján", *Magyar Reneszánsz Udvari Kultúra*, Szerk. R. Várkonyi Ágnes-Székely Júlia, Budapest 1987, s. 107-117.

2. 1522 Nürnberg İmparatorluk Meclisi Hadiseleri

Uluslararası alanda Ferdinand arada kalmıştır. Bir yandan Macarlar arşidükten Macar Krallığı'nın çıkarlarını temsil etmesini beklemekteydi. Pratikte ise Hırvatistan zaten Ferdinand tarafından korunmaktaydı. Öte yandan Avusturya Arşidükü ve V. Karl'ın kardeşi olarak Ferdinand, İmparatorluk toplantılarında eyaletlerin ve ailesinin çıkarlarını göz önünde bulundurmaya zorundaydı.²⁶

26 Mart'ta başlayan İmparatorluk Toplantısında, ayın son gününe gelindiğinde Avusturya büyükelçileri söz aldı. Raporlarına göre, Belgrad'daki beş yüz gemilik Türk donanmasına ilaveten Senj'de (Zengg) de Türk filosu konuşlanmıştır. Bu ahval üzere Macaristan'a destek gönderilmemesi durumunda ülkenin Osmanlılar tarafından işgal edileceği açık olup, Ferdinand Hırvatistan'a 5.000 ve Macaristan'a 12.000 asker sevk etmelidir. Ayrıca Çek Krallığı'ndan da 12.000 kişilik bir birliğin nakledilmesi durumunda, Macarlar sınır bölgelerine saldırı düzenleyebilecek kabiliyete kavuşacaktır.²⁷

Nihayet V. Karl'a Napoli yönünden saldırıya geçmesi ve olası bir ittifak hususunda Hıristiyan hükümdarlarla müzakere etmesi önerildi. Macar elçilerinin başı ve Senj Piskoposu Ferenc Jozefiks, imparatora teşekkürlerini sunarken, İmparatorluk Toplantısına katılanlara II. Ulaszló'nun imparatorundan, papadan ve diğer Hıristiyan prenslerden defalarca kez yardım talep ettiğini; ancak karşılık bulamadığını hatırlatmıştır. Dahası Belgrad ve Böğürdelen kalelerini aldıktan sonra Türklerin Macar ülkesini fethetmeyi planladığını duyurmuştur.²⁸

Uzun süren görüşmelerin ardından 12 Nisan'a gelindiğinde Macar elçilik heyetine bir öneri sunulmuştur. Buna göre II. Lajos ile Macar, Çek, Moravya, Silezya ve Lusatyadaki lortlar Beç'e ayrı ayrı elçiler gönderecektir. İlaveten Macar Kralı, Leh hükümdarı Zygmunt'a da aynı çağrıyı yapacaktır. İmparatorluktaki beyler büyük miktarda yardım sözü vermişler, ayrıca kuzeyden gelenlerin Beç'te toplanmasına mukabil 3.000 yaya göndermeyi kabul etmişlerdir. Öte yandan söz konusu asker adedi, Çek Kralının da aynı oranda neferin yanı sıra top da göndermesi şartına bağlanmıştır.²⁹

Toplantıda alınan kararlar Beç'ten umulan desteği pratik olarak sağlamamıştır. Elbette en önemli birlikleri I. François'ya karşı mücadele verirken, çasarın Macaristan'a anlamlı bir yardımda bulunması mümkün değildir. Aynı zamanda V. Karl'ın politik adımları kısmen de olsa İmparatorluk Meclisini Macaristan lehine karar almaya zorlamıştır. Öte yandan anlaşılır ve mantıklı itirazlar yükselirken Beç, Macar meselesine üçüncü bir taraf olarak bakmıştır. İmparatorluk için Türklerin doğrudan bir tehdit olması durumunda

²⁶ Zoltán Korpás, *V. Károly és Magyarország*, Budapest 2008, s. 85-88.

²⁷ Zsuzsanna Újváry, *Nagy Két Császár Birodalmi Között*, Szerk. Heckenast Gusztáv, Lek. Péter Katalin, Budapest 1984, s. 72.

²⁸ Pál Török, "A Mohácsi Vész Diplomáciai Előzményei", *Mohácsi Emlékkönyv 1526*, Szerk. Lukinich Imre, Budapest 1926, s. 155-159.

²⁹ Lajos Thallóczy, *Jajcza (Bánság, Vár és Város) Története 1450-1527*, Budapest 1915, s. 225.

şüphesiz farklı reaksiyonlar zuhur edecektir; ancak mevcut halde çasar idaresi kendisini baskı altında görmemiştir.³⁰

İmparatorluktaki aristokrasinin fikrine göre Çasarlık tarafından sağlanacak 3.000 kişilik orduya ilaveten yine 3.000 kişilik paralı Çek askerleriyle önleyici operasyonlar başlatılabildi. Viyana Kongresi, ertesi yılın yazında Hristiyan devletleri arasında barış yapılmasını ve Belgrad'ı geri almak için bir ordu kurulmasını sağlamalıydı. Ayrıca tasavvur edilen askerî girişim, Türk tehdidi geçene kadar kalıcı olmalıydı. Bununla birlikte hazırlıklar için geç kalındığından yaz aylarında ihtiyaç duyulan yardımın tedarik edilemeyeceğine ve Alman askerlerinin ince kıyafetlerine atfen ordunun kışın da savaşa gönderilemeyeceğine dair lordların beyanları Macar elçilerinde büyük öfke uyandırmıştır.³¹

İmparatorluk raporları dikkate alındığında kış şartları Türkler için baskı oluşturana dek, 3.000 askerın üç aydan da uzun süreliğine görevlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Dahası Çeklerin de aynı miktarda kuvvet göndermesi durumunda 5-6.000 asker sözü verilmiştir.³² Dışarıdan bakıldığında İmparatorluk Meclisinin teklifi cömert görünmektedir. Lakin Habsburg aristokrasisi Macarların sunulan şartları yerine getiremeyeceğini bilmektedir. Yine Macar siyasî liderliği, tayin edilen yardımların kullanımı konusunda da İmparatorluk Meclisinin güvenini defalarca zedelemiştir.³³

Toplantıdaki elçi beyanlarından anlaşıldığı üzere Macarların daha büyük bir orduya gereksinim duyması halinde talepleri karşılanacaktır. Bu durumda II. Lajos paralı askerlerin ödeneğinin en azından yarısını şimdiden teslim etmelidir. Ayrıca barut ve top masrafları Macar Krallığı tarafından karşılanacaktır. Bu suretle tesis edilen ordu üç parçadan oluşacaktır: Çasarlıktaki beylerin göndereceği birlikler, Çek Krallığı'nın aynı oranda sevk edeceği askerler ve Macar kuvvetleri.³⁴

Netice itibarıyla görüşmelerin Macarlar açısından başarılı olmadığı söylenebilir. 1522'de Budin para ya da asker talep etmekle birlikte bunları karşılayacak malî güçten yoksundur. Hesaplamalara göre, sadece 3.000 kişilik bir ordunun altı aylık topçu ve at stoku maliyeti 52.020 forinti bulmaktadır.³⁵

Ek bir bilgi olarak; 1523'te Pojon'daki (Pozsony/Bratislava) toplantıda, Lehistan Büyükelçisi ve Şansölyesi Szydłowiecki ile Baş Defterdar ve Veszprém Piskoposu Pál Várdai, ülkenin gelirinin toplanması ve dağıtılması hakkında görüşmüştür. Várdai, Macaristan Kralı Lajos'un yıllık gelirinin 88.000

³⁰ Kohler, *a.g.e.*, s. 80-81.

³¹ 1504-1566. *Memoria Rerum. A Magyarországi Legutóbbi László Király Fianak Legutóbbi Lajos Királynak Születése Óta Esett Dolgok Emlékezete (Verancsics-évkönyv)*, Sajtó Alá Rend. Bessenyei József, Budapest 1981, s. 166-169.

³² *HHSIA*, Ungarische Akten, 1/8 100/1321, fol. 61-62.

³³ György Bónis, *A Jogtudó Értelmiség A Mohács Előtti Magyarországon*, Budapest 1969, s. 159.

³⁴ Török, *a.g.m.*, s. 158.

³⁵ Török, *a.g.m.*, s. 158-159.

forint olduğunu beyan etmiştir. Uç kalelerine gönderilecek bütçenin ise 117.660 forint olduğunu belirtmiştir.³⁶ Söz konusu verilerin gerçeğe ne kadar yakın olduğu başka bir çalışmanın konusudur. Ancak gelir ve gider oranının benzer olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca Macar hazinesinin büyük kısmı bu dönemde ipotek altındadır.³⁷ Dolayısıyla Macar Krallığı için 3.000 askerin teklif edilmesi bir anlam taşımamaktadır. Dahası Macarların da katılacağı bir seferberlik durumunda hazinenin yükleneceği külfet yüz bin forint üzerinde.³⁸

1521'de yeni bir dinarın [nova moneta] basılması ülkenin malî durumunu daha da kötüleştirdi. Bunun gümüş içeriği öncekinin yarısı kadar olup, sonuç olarak sarayın masraflarını katbekat artırdı. Dahası bir sonraki sene yükselen enflasyon, yeni para birimini bir ödeme aracı olmaktan çıkardı.³⁹ Bu nedenle Macarlarla yapılan müzakereler sırasında, yabancı askerlerin sabık para birimini kabul etmeyeceği ve paranın iyileştirilmesi gerektiği pek çok kereler dile getirilmiştir.

3. Viyana Kongresideki Gelişmeler

II. Lajos Viyana Kongresine 20 Mayıs 1522'de katılacağını duyurmuşsa da görüşmelere gelmeyecektir. Bu tarihten üç gün sonra Bavyera Prensi Louis liderliğindeki Alman İmparatorluğu'nun temsilcileri şehre varmıştır. Ancak sadece aralarında Leonard Harrach ve Georg Herberstein'in de bulunduğu Ferdinand'ın danışmanları ile görüşebilmişlerdir. Lehistan Kralı Zygmunt'un emriyle II. Lajos'u desteklemek üzere Leh elçiler de Beç'e gelmiştir.⁴⁰ Macar Krallığı'nı temsilen András Trepkow ve Ambrus Sárkány Viyana'da yerini almıştır. Sabık elçiler resmi görevlendirmede değildir. II. Lajos elçilik emirnamesini on gün gecikmeyle ilan etmiş, bu nedenle Estergon Başpiskoposu György Szatmári liderliğindeki Macar elçilik heyeti henüz görüşmeye katılamamıştır.⁴¹

³⁶ örök, *a.g.m.*, s. 191.

³⁷ Péter Kulcsár, *A Jagelló-kor*, Budapest 1981, s. 153.

³⁸ Márton Gyöngyössi, "Magyar Pénztörténet (1000-1526)", *Magyar Középkori Gazdaság és Pénztörténet. Jegyzet és Forrásgyűjtemény*, Szerk. Ferenczi László, Laszlovszky József, Szabó Péter, Budapest 2006, s. 270-272.

³⁹ András Kubinyi, "A Magyar Állam Belpolitikai Helyzete Mohács Előtt", *Mohács. Tanulmányok A Mohácsi Csata 450. Évfordulója Alkalmából*, Szerk. Rúzsás Lajos-Szakály Ferenc, Budapest 1986, s. 62. Ayrıca bkz. Zsuzsanna Hermann, "Államháztartás és A Pénz Értéke A Mohács Előtti Magyarországon: Megjegyzések Thurzó Elek Költségvetési Előirányzatához", *Századok*, K: CIX, Sz: II, Budapest 1975, s. 301-336.

⁴⁰ Török, *a.g.m.*, s. 159.

⁴¹ Domokos Kosáry, *Magyar Külpolitika Mohács Előtt*, Budapest 1978, s. 129.

Ferdinand bu durumdan yararlanmak istemiştir: Arşidük yetkisi olmamasına rağmen iki tabur askerin Hırvatistan'a gönderilmesini emretmiştir. 14 Haziran'da ise Hırvatistan'a iki bin asker daha nakledilmesini istemiştir.⁴²

Ferdinand'ın müzakerelere katılıp ağırlığını koyması, buna karşılık görüşmelerde yetkili bir Macar görevlisinin bulunmaması İmparatorluk elçilerini zor durumda bırakmıştır. Huzurda bulunanlar Macar ve Çek büyükelçilerinin gelmemesini protesto etse de müzakerelere devam edilmiştir. Sárkány ve Trepkow'un, Macar elçilerinin Osmanlılara karşı düzenlenecek savaşla meşgul olduklarını beyan etmesi fayda sağlamamıştır. İmparatorluk temsilcileri haklı olarak Macarların görüşmelere katılmamasını yardıma ihtiyaçları olmadığı yönünde yorumlamıştır. Hâlihazırda Macar tarafından gelenlerin ise müzakere yetkisi olmadığı belirtilmiştir. Çeklerin yokluğu da bir sinyal olarak kabul edilmiştir.⁴³ Zira İmparatorluk Meclisinin kararına göre yardım sadece Çeklerin de aynı destekte bulunması durumunda verilebilecektir.⁴⁴

Ferdinand, 15 Haziran'daki görüşmelerde mevcut Hırvat politikasıyla aslında Macarlara fiilen yardım ettiğini beyan etmiştir. Hatta ertesi gün hem Macarlar hem de Lehler sabık siyaseti doğrulamıştır. Böylece arşidük ordunun geri kalanını kolayca Hırvatistan'a gönderebilecektir. Sonuç olarak Niklas Graf zu Salm yardım birliklerinin başına atanmış ve ordu 1.500 yaya, 1.200 süvari, ayrıca top ve erzak ile tamamlanmıştır.⁴⁵

30 Haziran'da ve hala Macarların yokluğunda, büyükelçiler Ferdinand ile müzakerelere devam etmiştir. Buna göre Macarların toplantılara yetişip 3.000 asker istemesi durumunda, Nürnberg'de kararlaştırılan şartların geçerli olduğu teyit edilmiştir. Ferdinand konumunu daha da güçlendirmiş ve sonbaharın tehlike arz etmesinden ötürü Hırvatistan'a gönderilen askerlerin iki ay daha görevde kalmasını talep etmiştir. Ayrıca Macarların yardım istemesi halinde, Türklerin bu yıl sadece Hırvatistan ve Eflâk'a taarruz planladığının bildirilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁶

Ferdinand gerek Macarların yokluğundan faydalanmış gerekse İmparatorluk temsilcileri önünde sözünün herhangi bir Macar elçisinininkinden çok daha geçerli olmasını değerlendirmiştir. Bu vasıta ile istediğini elde ettiği açıktır. Müzakerelerde bir yetkisi bulunmayan Macar elçileri ise görüşmelerde, temel itibariyle olmayacak taleplerde bulunmuştur:

⁴² Attila Bárány, "A Horvát Végek és A Török Adria Partraszállásának Kérdése (1480-1526)", *Elfeledett Háborúk Középkori Csata és Várostromok (6-16. Század)*, Szerk. Pószán László-Veszprémy László, Budapest 2016, s. 337.

⁴³ Bálint Hóman-Gyula Szekfü, *Magyar Történet*, K: IV, Budapest 1935, s. 99.

⁴⁴ Gábor Ágoston, "Ideológia, Propaganda és Politikai Pragmatizmus: A Habsburg-Oszmán Nagyhatalmi Vetélkedés és A Közép-Európai Konfrontáció", *Történelmi Szemle*, K: XLV, Sz: I-II, Budapest 2003, s. 6.

⁴⁵ *HHSStA*, Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 12-13.

⁴⁶ Török, *a.g.m.*, s. 160.

İstişarelerde Macarlar Türk ordusunun büyüklüğünü 160.000-300.000 arası tahmin etmiştir.⁴⁷ Bu rakam oldukça abartılı olmakla birlikte taktik anlaşılabilir görünmektedir. Zira düşman ne kadar büyükse, destek o kadar olasıdır ve bu büyüklükteki bir ordu muhtemelen Macaristan'da durmayarak İmparatorluğa kadar ilerleyecektir. Neticede Kutsal Roma İmparatorluğu'ndan 100.000 asker talep edilmiştir.⁴⁸

İmparatorluk elçileri tabii olarak 100.000 askeri abartılı bulacaktır. Almanlar ise olası bir haçlı seferinin yıllarca sürebileceğini düşündüklerinden, öncelikle Avrupa'da barışın tesis edilmesine odaklanmışlardır. Dolayısıyla Macaristan'a yalnızca iyi eğitilmiş paralı askerlerin gönderilmesi düşünülmüştür.⁴⁹

Osmanlılara karşı düzenlenecek bir seferin ön koşulu olarak Avrupa'da barışın sağlanması, Macarların tüm sorularına cevap niteliğindeydi. Ancak 1522 yazında Macarların 14.000 piyade talep etmesi İmparatorluk temsilcilerinin sabrını tüketmiştir. Nihayet beş hafta boyunca Macar elçilerin müzakerelere katılmaması, dahası Macar ve Çek beylerinin bir mektup dahi göndermemesi nedeniyle Macarlara yardım gönderilmeyeceği ilan edilmiştir.⁵⁰

İlaveten yetki sahibi olmayan Macarların ne istediklerini yazmaları durumunda, bunun İmparatorluk Hükümetine [Regiment] sunulacağı ve Hıristiyan yardımı ülkeye ulaşana dek geçitler ile ve kalelerin Macar Krallığı tarafından savunulacağı bildirildi. Karara göre malî teminat için Macar kiliselerinin mal varlığı karşılık gösterilmiştir. Macar idaresi orduyu bu kurumlar vasıtasıyla finanse etmelidir. Hıristiyan hükümdarlar Macarların kararlılığını gördüğü takdirde yardım edeceklerdir. İmparatorluk Hükümetinden gelen mektubun son satırlarında 3.000'den fazla askerin verilemeyeceği teyit edilmiştir.⁵¹

5 Temmuz'da müzakerelerin sonuna yaklaşılırken Estergon Başpiskoposu liderliğindeki Macar heyeti nihayet Beç'e ulaşmıştır. Yardım sağlayabilmek için büyük gayret göstermişler, görüşmelerde yetkilendirilmiş bir heyetin olmamasından ötürü Macarların şimdiye dek destek alamadığını kabul etmişlerdir. Neticede Ferdinand'ın muavenetini kazanmışlardır. Ancak Almanlar sadece Macar toprak beylerinin temsilcilerini müzakere ortağı olarak kabul edebileceklerini duyurmuştur. Macar lortları ise Türk savaşları nedeniyle ülkede meclisin kurulamadığını, bu bakımdan toprak beylerinin bir araya gelemediğini,

⁴⁷ *HHSStA*, Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 18.

⁴⁸ *HHSStA*, Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 18.

⁴⁹ *HHSStA*, Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 23.

⁵⁰ András Kubinyi, "A Jagelló-kori Magyarorszáğ Történetének Vázlata", *Századok*, K: CXXVIII, Sz: II, Budapest 1994, s. 311.

⁵¹ *HHSStA*, Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 24-26.

aksi takdirde şimdi Beç'te kararlaştırılan ilkelerin Macar Meclisinde de kabul edileceğini beyan etmişlerdir.⁵²

Müzakerelerin sonunda Almanlar, Ferdinand ve Macar elçilik heyeti ile uzlaşmıştır. Buna göre Beç'teki müzakereler Macarların hatası nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yine de arşidükün talebi dikkate alınarak, Macarların ve Çeklerin 1 Eylül'de ilan edilen Nürnberg İmparatorluk Meclisine çıkması toprak beylerinden yetki almış olmaları şartıyla onaylanmıştır.⁵³

İmparatorluk temsilcileri, Hırvatistan'a gönderilen 3.000 askerin sonbahara kadar kalmasına onay vermemiştir. Bundan başka arşidük, Nürnberg'e davet edilmiş ve buradaki görüşmeler başlayana dek kendisinden iç politikada onay gören bir karar alması için Macar merkezî idaresini ikna etmesi istenmiştir. Yine Ferdinand Macarların yeni toprak almalarını ve mevcut değersiz paranın aksine yeni para basmalarını sağlamakla yükümlüdür.⁵⁴

Viyana'daki müzakereler, artık gelenekselleşmiş hale gelen Macarların yardım isteme taktiğinin hiçbir sonuç getirmeyeceğini açıkça göstermektedir. Anlaşılabacağı üzere İmparatorluk aristokrasisi güvence talep etmiş; ancak bunu elde edememiştir. Yardımın kararlaştırılması yavaş bir süreçken, bunun fiiliyata geçirilmesi daha da fazla zamana ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla İmparatorluktan yardım beklemek kötü bir siyasî karardır. Öte yandan gelinen nokta itibarıyla Jagiellon Macaristanı'nın başka seçeneği kalmamıştır. İç kaynaklar kesilmişken devlet hazinesinin savunmayı gerçekçi bir şekilde finanse etmesi mümkün değildir. İç siyasetteki kargaşa kaçınılmaz olarak ülkenin dışarıdaki saygınlığını da olumsuz yönde etkilemiştir. Dahası Türk tehdidi bu kadar büyükse, Macar siyasetinin hâkim şahsiyetleri ve taraflarının neden bir uzlaşmaya varamadığı yurtdışında anlaşılabilir.⁵⁵

İki tarafın müzakere biçimi de açıkça ayırt edilebilmektedir. İmparatorluk lortları ve temsilcileri neredeyse modern devlet idaresinin alışkanlıklarına uygun olarak, önceden belirlenmiş bir rotayı takip etmiştir. Meseleleri uzmanları tartışmış, askerî harekâtların analizlerinde Macaristan haritası kullanılmış ve atılacak adımlar için teminatlar talep edilmiştir. Buna karşılık Macarların politik adımları genellikle doğaçlama gerçekleşmiştir.⁵⁶

Ferdinand'ın her iki tarafa da sorumluluğunun bulunduğu İmparatorluk toplantıları veya diplomatik müzakereler söz konusu iki "ekolün" kesişme noktasıdır. İncelenen belgelerden arşidükün Hırvat meselesini tutarlı bir şekilde savunduğu, aynı zamanda Macarların gerçekçi isteklerini de desteklediği anlaşılabilir. Yerine getirilemeyecek istekler Macar diplomasisinin hatasıdır.

⁵² Géza Herczegh, *Európa Középén és Európa Peremén Magyarország Nemzetközi Kapcsolatainak Története, 896-1945*, Hâga 2003, s. 46.

⁵³ Herczegh, *a.g.e.*, s. 47.

⁵⁴ Török, *a.g.m.*, s. 161-164.

⁵⁵ Kosáry, *a.g.e.*, s. 137.

⁵⁶ Török, *a.g.m.*, s. 168.

Elbette ülkenin olağanüstü hal durumunda olduğu göz önünde bulundurulursa, Budin'in mevcut siyaseti makul görülebilir.

4. Nürnberg İmparatorluk Meclisinin İkinci Toplanması

1522 sonbaharındaki Nürnberg İmparatorluk Meclisinin toplanma tarihi 11 Kasım olarak ilan edilmiştir. Macar idaresinin belki de önceki hatalarından ders alarak gerekli yetkilerle donattığı elçilik heyeti şehre 12 Ekim'de ulaşmıştır.⁵⁷

Delegasyonun başkanı ve Serem (Szerém) Piskoposu László Macedóniai toplantının açılışından sonra söz almıştır. Konuşmasında ülkenin ağır kayıplarını ana hatlarıyla belirtmiş, bugüne kadarki Türk fetihlerini anlatmış ve Macaristan'ın düşmesi durumunda Kutsal Roma İmparatorluğu'nun muğlak geleceğini İmparatorluk lortlarının dikkatine sunmuştur. Ayrıca Belgrad'a karşı ittifak halinde harekete geçilirse Türklerin Rodos kuşatmasını durduracağını öne sürmüştür.⁵⁸

Ferdinand 2 Aralık'ta meclise hitap ederek Macarları desteklemiştir. Kendisi Macaristan'da artık bir fikir birliğine varıldığını, idarenin kralın yurda dönüşünü beklediğini, toprakların bakımının yapılmaya başlandığını; ayrıca değerli paranın basılması hususunda da adımların atıldığını söylemiştir.⁵⁹

Bundan sonra İmparatorluk Meclisi Macarlara bir komite göndermiştir. Macar temsilcileri sabık heyet üyelerine kraldan ve soylulardan yetki aldıklarını, Macaristan'da kargaşanın hâkim olduğuna dair beyanların doğru olmadığını ve ülkeye 20.000 kişilik bir ordu gönderilmesi durumunda Türklerin külliyen mağlup edileceğini belirtmiştir. Taktik değiştirmeye çalışan Macar tarafının elçileri aynı zamanda Ferdinand'a İmparatorluk görevlilerinin yurtlarının içinde bulunduğu sıkıntıyı anlamadıklarını iletmiştir.⁶⁰ Bundan sonra İmparatorluk Hükümeti ve İmparatorluk Meclisi Komitesi arasındaki müzakereler başlamıştır.

Hristiyan hükümdarlar arasındaki savaşın bir sonraki yıl da bitmeyeceği ön görüldüğünden, heyet üyeleri Macaristan için askerî seferberliği reddetmiştir. Öte yandan Macarlar lehine bir kampanya ilan edilse dahi tahsis edilecek ordunun görevi sadece altı ay ile sınırlandırılmıştır. Ordunun cepheye varması ve geri dönmesi, ikişer aydan toplam dört ay olarak hesaplanmıştır.⁶¹ Dolayısıyla askerî çatışma için geriye sadece iki ay kalmaktadır.

Çasar, Ferdinand ve Hırvat idaresi Macarlara yardım edilmesi konusunda ortak fikir beyan etmiştir.⁶² Özellikle finansman eksikliği nedeniyle yardım almama ihtimali, Macarların Türklerle anlaşması ihtimalini de doğurmuştur. Bu nedenle talep edilen ordunun en azından yarısı Macarlara verilmeliydi. Hatta

⁵⁷ József Fögel, *II. Lajos Udvarartása, 1516-1526*, Budapest 1917, s. 13.

⁵⁸ Krzysztof Szydlowiecki *Kancellár Naplója 1523-ból*, Sajtó Alá Rend. Zombori István, Budapest 2004, s. 228.

⁵⁹ Krzysztof Szydlowiecki *Kancellár Naplója 1523-ból*, s. 228-229.

⁶⁰ Török, *a.g.m.*, s. 164-165.

⁶¹ Tibor Várkonyi, *Négy Király, Egy Szultán*, Budapest 2014, s. 85-86.

⁶² Hermann, *a.g.m.*, s. 302.

Regiment bu oranı da az bularak, 1524 yılında yapılacak büyük yardımların şimdiden görüşülmesini önermiştir.⁶³

Uzun müzakerelerin ardından 19 Aralık'a gelindiğinde İmparatorluk lortları, 25 Mayıs 1523'e dek Şopron'da (Sopron) altı ay yetecek kadar askerî yardımın hazır edileceğine dair söz vermiştir. Ancak bunun bir aylığı gidış ve geliş süresi için ayrılacaktır. Ayrıca Macarlar 70 farklı türde top ve topçu mühimmatı sağlayacaktır. Alman askerlerine silahlarını adil bir fiyata satın almaları için imkân tanınacak ve onların iaşeleri İmparatorluktan gümrüksüz olarak geçirilecektir. Tağış edilmiş para nedeniyle askerlerin Macaristan'da paralarını bozdurmak istememesi asker toplamayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle Macar devleti değeri yükseltilmiş para basmalıdır.⁶⁴

Müzakerelerin sonunda, Nürnberg'de bulunan Kont Krsto Frankopan, bir Türk yöneticinin kendisiyle irtibata geçtiğini bildirmiştir. Buna göre Osmanlı birlikleri bir engelle karşılaşmaksızın topraklarından geçmek istemektedir. Ayrıca sultanı efendisi olarak kabul etmesi halinde mülklerindeki hâkimiyeti garanti altına alınacaktır. Lakin bunu reddetmesinden ötürü Türkler arazilerini yerle bir etmiştir. Ona göre artık uygun yardım alınmazsa Hırvatistan Osmanlı Devleti'ne boyun eğmek zorunda kalacaktır.⁶⁵

9 Şubat 1523'te Macarlar ve Hırvatlara hitaben cevap ulaştı: 4.000 asker, yirmi topçu ve 10.000 kilo barut tahsis edilecektir. II. Lajos'un İmparatorluk Meclisinin koşullarını 15 Mart 1523'e kadar tamamlaması gerekmektedir. İmparatorluk lortları Macaristan'daki hazırlıkların kontrolünü Arşidük Ferdinand'a emanet etmiştir.⁶⁶

Macar Kralının Ülke Meclisini nisan ayında toplama kararı alması, talep edilen koşulların karşılanamamasına neden olmuştur. Dolayısıyla temmuz ayında Nürnberg'e giden Macar heyeti herhangi bir ilerleme bildirememiştir. Neticede zaten çok yavaş birikmekte olan yardımlar kontlar tarafından geri çekilmiş ve Macaristan herhangi bir yardım alamamıştır. Macar meselelerinin görüşülmesi, ertesi yıl toplanacak olan İmparatorluk Meclisine bırakılmıştır.⁶⁷

5. Bécsújhely Müzakereleri

Ülkenin siyasî seçkinleri tarafından çok önemli görülen Bécsújhely'deki toplantı, 15-22 Ekim 1523 tarihleri arasında gerçekleşti. Müzakerelere

⁶³ MOL, Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), A 25, DCLXXVIII, fol. 52.

⁶⁴ Krzysztof Szydłowiecki *Kancellár Naplója 1523-ból*, s. 230.

⁶⁵ Norbert C. Tóth, "A Magyar Királyság 1522. Évi Költségvetése", *Pénz, Posztó, Piac. Gazdaságtörténeti Tanulmányok A Magyar Középkorról*, Szerk. Weisz Boglárka, Budapest 2016, s. 109.

⁶⁶ Gábor Nemes, "Pápai Követek A Mohács Előtti Magyarországon", *Századok*, K: CL, Sz: II, Budapest 2016, s. 374.

⁶⁷ Török, a.g.m., s. 166-170.

Macaristan Kralı II. Lajos, Kraliçe Mária⁶⁸, Arşidük Ferdinand ile eşi Anna, Şansölye Szydłowiecki, Çek lordları ve papalık elçisi katıldı.⁶⁹ Lehistan Kralı Zygmunt, tarihin birkaç kez değiştirildiğini öne sürerek kişisel katılımını iptal etmiştir.⁷⁰ Tavrının asıl sebebi büyük ihtimalle 1522 sonbaharı sonundaki İmparatorluk Meclisinin taleplerini Macarların bir kez daha yerine getirememesidir.

1524 tarihine gelindiğinde lordların taleplerinin karşılanabileceğine dair bir umut ortaya çıkmıştır: Bécsújhely’de Ferdinand ve II. Lajos bizzat görüşmüştür. Hatta II. Lajos, Lehistan Kralı Zygmunt’un da aralarına katılması konusunda ısrarcı olmuştur. Esasa ilişkin bir karar alınabileceği ve yardımların sağlanabileceği hususunda zuhur eden genel kanı, müzakerelere özel bir önem kazandırmıştır.⁷¹

Macar Kralı ve Ferdinand, müzakerelerden önce; 12 Ekim 1523’te Sopron’da bir araya gelerek çok büyük ihtimalle Türklere karşı verilecek savaşlar hakkında fikir birliğine varmıştır.⁷² Uzlaşma aynı zamanda Bécsújhely’deki tartışmaların da odak noktası olmuştur. Macarlar Ferdinand’dan para ve asker talep ederken, arşidük de sorumlu olduğu İmparatorluk Meclisi için garanti talep etmiştir. Habsburg Arşidükü tağşiş edilmemiş para basılmasını, Macar ordusunun tam sayısının verilmesini ve komutanın atanmasını beklemiştir.⁷³

Lehistan Şansölyesi görüşmelerin başından itibaren taarruzdan ziyade Türklere anlaşmaya varmanın daha makul olacağını savunmuştur. Aslında Lehistan anlaşılabilir bir politika izlemektedir. Zira Rus ve Tatar akınları ile Töton Şövalyeleri’nin saldırıları ülke için yeterince soruna yol açmıştır. Bu nedenle Türklere karşı bir sefer düzenlemekten kaçınılmıştır. Şansölyenin tavrının aksine Ferdinand gerek Osmanlılara karşı saldırıya geçilmesini desteklemiş gerekse Hırvatistan’ın çıkarlarını göz önünde bulundurmıştır.⁷⁴ Bununla birlikte uygun bir finansal kaynağın yokluğunda, saldırı savaşının hiçbir gerçekliğinin olmadığını ve Lehistan’ın muaveneti temin edilmeden başarı şansının daha da azaldığını belirtmek gerekir.

⁶⁸ Önceleri Habsburglu Maria (Maria von Habsburg) olarak kaynaklarda yer alan isim, kraliçenin II. Lajos ile evliliğinin ardından Macaristanlı Mária (Maria von Ungarn) şeklinde değişiklik göstermiştir.

⁶⁹ András Kubinyi, “Országgyűlési Küzdelmek Magyarországon 1523-1525-ben”, *Honoris Causa. Tanulmányok Engel Pál Tiszteletére*, Szerk. Neumann Tibor-Rác György, Budapest 2009, s. 128.

⁷⁰ *BL*, Cotton MS Galba B. VII, fol. 237.

⁷¹ Vilmos Fraknói, *II. Lajos és Udvara*, Budapest 1878, s. 24-25.

⁷² *Politikátörténeti Források Bátori István Első Helytartóságához (1522-1523)*, Közzétette: Norbert C. Tóth, Budapest 2010, s. 9.

⁷³ Bálint Lakatos, “Antonio de’ Conti Moszkvai Missziója és Az 1523. Évi Bécsújhelyi Királytalálkozás”, *Lymbus Magyarságtudományi Forrásközlemények*, Szerk. Ujváry Gábor, Budapest 2018, s. 66.

⁷⁴ *Krzysztof Szydłowiecki Kancellár Naplója 1523-ból*, s. 325-327.

Hücum savaşı için Ferdinand ve II. Lajos, Lehistan Kralı Zygmunt ile Töton Şövalyeleri arasında arabuluculuk yapmaya çalışmışlar, ancak başarı sağlayamamışlardır. Öte yandan Lehistan Şansölyesinin günlüğünden Ferdinand ve Macar Kralının Töton Şövalyeleri'nin düzeninin muhafaza edilmesini istedikleri, Lehistan'ın bu nedenle sefere dâhil edilemediği anlaşılmaktadır. Ek olarak Lehistan Şansölyesi ve Ferdinand, II. Lajos'un hem Kraliyet Sarayında hem de ülkede reformlar başlatması için nasıl ikna edilebileceği hususunda görüşmüştür.⁷⁵

6. Mohaç Arifesinde Macar Krallığı'nın Farklı Çözüm Arayışları

Türk meselesinin görüşmelerin odak noktasını teşkil etmemesi nedeniyle Bécsújhely Müzakerelerini takiben Pojon'daki toplantıya Ferdinand katılmamıştır. Arşidük burada Ren Palatine Kontu Fülöp ve Lübliyana (Laibach) Piskoposu Christoph Rauber önderliğindeki bir heyet tarafından temsil edilmiştir.⁷⁶ Bécsújhely Müzakerelerinde Lehler, Türklere karşı olası bir sefere ikna edilememiştir. Öte yandan 11 Ocak'ta Nürnberg'de toplanan İmparatorluk Meclisi yeni bir umut olarak telakki edilmiştir.⁷⁷

Aslında senaryo öncekilerin aynısıdır: Macarlar 24 Mart'ta Yanıkkale (Győr) Piskoposu János Gosztonyi başkanlığında Türklerin Yayça, Sören (Szörény), Kilis (Klissza) ile Moldova'yı işgal etmek istediğini, Sultan Süleyman'ın tüm komşularıyla barış yaptığını ve Macaristan'a saldıracağını duyurdu.⁷⁸ Macarlar sadece Almanların yardımıyla da direnmeye razıydı.

II. Lajos'un elçilerinin ifadelerinin ardından iki komite yardım konusunu görüşmüştür. Büyük yardımın sadece Almanların yükü olmaması hususunda taraflar anlaşmıştır. Ayrıca Çasar V. Karl ve Fransa Kralı I. François'ya barışın sağlanması amacıyla bir elçilik heyetinin gönderilmesi, bu suretle Macarlara hızlı bir şekilde yardım tedarik edilmesi konusunda da görüş birliğine varılmıştır.⁷⁹

Bu esnada Beç'te Macarların sadakatinin devamı için Macar Krallığı'na temin edilecek büyük yardımın en azından yarısının onaylanması düşünülmekteydi. Neticede lortlar 12 Nisan'a gelindiğinde geçen yıl oylanan yardımın verilmesine karar vermiştir. Ancak Türk saldırısı başlamaz ve askerlerin konuşlandırılması gerekmezse mevcut yardım tam olarak geri

⁷⁵ Krzysztof Szydłowiecki *Kancellár Naplója 1523-ból*, s. 327.

⁷⁶ Tivadar Ortway, *Pozsony Város Története. Mellékletek Pozsony 1300-1526. Évi Történetéhez*, Pozsony 1894, s. 72.

⁷⁷ Bálint Lakatos, "A Király Diplomatai. Követek és Követségek A Jagelló-korban (1490-1526). II. Rész", *Történelmi Szemle*, K: LXII, Sz: II, Budapest 2020, s. 347.

⁷⁸ Vince Bedy, *Győregyházmezgye Múltjából. A Győri Székeskáptalan Története*, Győr 1938, s. 341.

⁷⁹ Gerhard Rill, *Fürst und Hof in Österreich in Österreich. Von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526). Außenpolitik und Diplomatie*, Wien-Köln-Weimar 1993, s. 37, 47-49.

çekilecekti. Daha kapsamlı bir yardım planının geliştirilmesi, 11 Kasım 1524'te Speyer'de gerçekleştirilecek İmparatorluk Meclisine havale edilmiştir.⁸⁰

Macaristan'a yapılması planlanan yardımın tam şekli belirlenememiştir. Mevzubahis amaçla ilan edilen ve çeşitli kereler ertelenen Speyer İmparatorluk Meclisi nihayet 1526'da toplanmıştır. Burada ise Macaristan'a karşılıksız olarak 400 kişilik bir askerî birliğin gönderilmesi ön görülmüştür. Sabık sebepten ihtilaf çıksa da daha büyük yardımların görüşülmesi sonraya bırakılmıştır.⁸¹ Dahası hemen ardından İmparatorluk Hükümeti, "Luteranizm" ve köylü isyanları da dâhil olmak üzere yönetimlerinin uğraşması gereken daha önemli işleri olduğunu duyuracaktır.⁸² Para yardımının ödenmesi için kararlaştırılan son tarih ise 29 Eylül olup⁸³ bu, Mohaç Savaşı'nın kaybedilmesinden tam bir ay sonraya denk gelmektedir.

7. Habsburg-Macar İdareleri Arasındaki Siyasete Nüfuz Eden Temel Unsurlar

Ferdinand yönetimi altındaki Avusturya toprakları ile Macar Krallığı birbirine oldukça yakındır. İlaveten arşidük sadece ulusal değil, aynı zamanda yerel siyasetin çeşitli alanlarında da rol almıştır. Macar sınır bölgesindeki Şopron ve Bécsújhely kentlerinin halkı pek çok kez anlaşmazlığa düştüğünden, tartışmalı vakalar kayda geçirilmiş ve bunlar Macar şehir arşivlerinde muhafaza edilmiştir. Belgelerde sabık yerleşimler arasındaki ilişkinin 1522'ye kadar hala kabul edilebilir olduğu görülmektedir.

Bu durum aynı tarihe ilişkin bir örnekle açıklanabilir: Ferdinand yıllık kotası 200 dreiling⁸⁴ olmak şartıyla Şopron'da üretilen şarabın, Aşağı Avusturya üzerinden nakledilerek Çek topraklarında satılmasına müsaade vermiştir. İlaveten 50 dreiling şarabın da henüz orada ikamet eden Macar Kralı II. Lajos için Çek Krallığı'na götürülmesine izin vermiştir.⁸⁵ Ertesi yıl kötüleşen durum nedeniyle Ferdinand, Şopron'un şarap ihracat iznini bir kez teyit etse de kasım ayında feshetmiştir.⁸⁶ Ayrıca arşidük çeşitli kereler Bécsújhely vatandaşlarının bağ ekiminin engellenmemesi ve Aspang ile Kirchsclag sakinlerinin normal yollarında seyahat etmesine mani olunmaması hususunda Şopron halkına çağrıda bulunmuştur. Hal, yine bozulan ilişkiyi işaret etmektedir.⁸⁷

⁸⁰ Török, *a.g.m.*, s. 170-171.

⁸¹ Péter E. Kovács, "Ferdinánd Főherceg és Magyarorszáğ (1521-1526)", *Történelmi Szemle*, K: XLV, Sz: I-II, Budapest 2003, s. 37.

⁸² Paula Sutter Fichtner, *Ferdinand I. Wider Türken und Glaubensspaltung*, Graz-Köln-Wien 1986, s. 55.

⁸³ Kovács, *a.g.m.*, (2003), s. 38.

⁸⁴ 1 dreiling, yaklaşık 1.000 litre. István Bogdán, *Magyarországi Űr-, Tértfogat-, Sülyés Darabmértékek 1874-ig*, Budapest 1991, s. 171.

⁸⁵ Jenő Házi, *Sopron Szabad Királyi Város Története. Oklevelek, Levelek és Iratok 1521-től 1531-ig*, Sopron 1929, (32. sz. 1522. nov. 30. Bécsújhely).

⁸⁶ Házi, *a.g.e.*, (47. sz. 1523. nov. 2. Bécsújhely).

⁸⁷ Házi, *a.g.e.*, s. 64-75.

Ferdinand kendi adamlarını defaatle Macaristan'da ihtiyaç duyulan hizmet sahalarına tayin etmiş ya da sadık olduğunu düşündüğü kişileri desteklemiştir. Roma'da eğitim görmüş, mükemmel derecede İtalyanca ve Almanca bilen *Artium et Medicine Doctor* Hieronymus Ritus buna iyi bir örnektir. Ferdinand 1523'te kendisini II. Lajos'un hizmetine sunmuştur.⁸⁸ Ertesi yıl kız kardeşi Mária'ya, Erdel Piskoposluğu'nun başına Ferenc Várdai'den sonra kardeşi Mihály Várdai'nin getirilmesini önermiştir. Zira ailenin Habsburglar ile iyi temasları bulunmaktaydı.⁸⁹ Ancak Erdel Piskoposluğu'na János Gosztonyi atanmıştır. 1526 baharında Şansölyelik Makamına yeni atanan Serem Piskoposu István Brodarics, tayininde kendisini desteklediği için Ferdinand'a teşekkürlerini sunmuştur.⁹⁰

Mevcut kapsamda ve son olarak, Ferdinand'ın Macaristan hususunda şimdiye kadar tam manasıyla araştırılmamış bir yönüne dikkat çekilmiştir: Arşidük, Macaristan hakkında bilgi sağlayan Papalık elçileri tarafından yeni dinî doktrinlerin amansız düşmanı şeklinde nitelendirilmekte ve kendisinden övgüyle bahsedilmektedir.

Luteranlığın Macaristan'da ortaya çıkışı, Ferdinand'ın ülkenin savunma politikasında gittikçe artan bir rol üstlendiği zamana denk gelmektedir. Öte yandan Ferdinand ırsî eyaletlerde Luteranların bir rakibi olarak telakki edilirken, Macaristan'daki kız kardeşi Mária, yeni akımın en önemli destekçisi olarak anılmıştır. Bu son yaklaşım özellikle Kraliçe Mária'yı pek sevmeyen Vatikan Büyükelçisi [nuncius] ve Sicilyalı Baron Giovanni Antonio Burgio'nun kayıtlarına dayanmaktadır.⁹¹

Burgio ilk kez ülkeye Papa VI. Adriano tarafından Macaristan'a gönderilen Thomas de Vio Cajetanus'a katılarak gelmiştir. Daha sonra Papa VII. Clement'in, Kardinal Lorenzo Campeggio'yu Kutsal Roma İmparatorluğu'da görevlendirdiği dönemde, Burgio yetkisini Macaristan'da genişletmiştir. Macaristan büyükelçisi [nuncius] olmasının yanı sıra baronluk makamını da elde etmiştir.⁹²

⁸⁸ *MOL*, Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 23, DCCLIX. 28 Mayıs 1523, Innsbruck. Ferdinánd Levele II. Lajos Magyar Királyhoz. [Ferdinand'ın Macaristan Kralı II. Lajos'a Mektubu.]

⁸⁹ *MOL*, Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 82, DCLXXVIII. 13 Kasım 1524, Amstetten. Ferdinánd Levele Mária Magyar Királynéhoz. [Ferdinand'ın Macaristan Kraliçesi Mária'ya Mektubu.] Ayrıca bkz. András Kubinyi, "Diplomáciai Érintkezések A Jagelló-kori Magyar Állam és A Pápaság Között (1490-1526)", *Főpapok, Egyházi Intézmények és Vallásosság A Középkori Magyarországon*, Szerk. Várszegi Asztrik-Zombori István, Budapest 1999, s. 109-120.

⁹⁰ *Monumenta Ecclesiastica Tempora Innovatae in Hungaria Religionis Illustrantia / Egyháztörténelmi Emlékek A Magyarországi Hitújítás Korából*, Szerk. Bunyitay Vincze-Rapaics Raymund-Karácsonyi János, Budapest 1909, (230. sz. 1526. márc. 22. Buda).

⁹¹ Nemes, *a.g.m.*, s. 378.

⁹² Antonin Kalous, *Late Medieval Papal Legation. Between the Councils and the Reformation*, Roma 2017, s. 213-214.

Kendisinin Mohaç Savaşı'ndan önceki devre ilişkin kaleme aldığı notlar önemli kaynaklar arasındadır. Kayıtlarında Kraliçe Mária ve onun sırdaşı Estergon Başpiskoposu László Szalkai hakkında verdiği malumat ekseriyetle kötüdür. Burgio'nun birincil görevi Papalık tarafından gönderilen yardım parasının akışını kontrol etmektir. Bundan başka Macaristan'ın Türklere karşı muhafaza edilmesi gayesiyle çalışmıştır. Saraydaki haberleri kraliçeyle husumeti olan Budin Kale Kumandanı ve Pojon'daki *Comes* [ispán] János Bornemissza'nın aracılığıyla almış olması muhtemelen Mária karşıtlığındaki temel nedendir.⁹³

Macar siyasî seçkinlerinin bir bölümünün Macaristan'daki Habsburg/Alman varlığına muhalefeti, ülkedeki Luteranların durumu ve algısı hususunu karmaşıklaştırmaktadır. Bu dönemde kendini Luteran olarak tanımlayanlar genellikle Alman olduğundan, tüm Almanların Luteran olduğuna yönelik bir düşünce kolayca zuhur etmiştir. Burgio'nun 1525 senesinde Peşte'de toplanan Macar Meclisine ilişkin zabıtları konuya iyi bir örnektir. Buna göre soylular, hizmetindeki tüm Almanları görevden azletmesi için II. Lajos'a altmış elçi göndermiştir. Zira Ferdinand'ın da Anna Jagelló'nun himayesindeki Macarlara tavrı farksızdır. Ayrıca iddialarına göre bu Almanların hepsi Luterandır.⁹⁴

Burgio, Kraliçe Mária'nın Luteranları koruması altına aldığını düşünmektedir. Büyükelçinin 30 Ağustos 1525 gününe ilişkin kayıtlarında şu vakaya rastlanmaktadır:

Budin şehir yönetimi tarafından idama mahkûm edilen bir Luterana, aynı mezhepten tanıdıklarının olup olmadığı sorulmuştur. Kendisi Budin'deki birçok tüccarın ve Alman vatandaşının adını vermiştir. Ayrıca vaftiz edilmiş Yahudi Tüccar Imre Szerencsés'ten ve kraliçenin bir mabeyincisinden bahsetmiş, kraliçe ile iyi ilişkileri olduğu için haklarında cezaî işlem yapılamadığını iddia etmiştir.⁹⁵

Dinî ve etnik sorunların siyasal hayattaki etkisini Kardinal ve *Legatus* Lorenzo Campeggio'nun Budin'den 8 Şubat 1525'te Papalık Sekreteri Sadoletto'ya yazdığı mektupta da izlemek mümkündür. Söz konusu belgeye göre Kraliçe Mária ve onun Alman taraftarları, Papalığın çasara sırt çevirmesi durumunda hep birlikte Luteran olacaklarını ilan etmiştir. Campeggio nezdinde meselenin büyütülmesine lüzum yoktur. Zira Macaristan, Kutsal Roma İmparatorluğu'nun doğal düşmanıdır [natural nemica] ve bu nedenle Vatikan'ın ve Katolik dininin yanında kalacaktır.⁹⁶

⁹³ Kubinyi, *a.g.m.*, (1986), s. 67-69.

⁹⁴ *Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae Illustrantia. Tomus Primus. Relationes Oratorum Pontificiorum*, Budapeştini 1884, s. 190.

⁹⁵ *Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae Illustrantia. Tomus Primus. Relationes Oratorum Pontificiorum*, s. 262.

⁹⁶ *Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae Illustrantia. Tomus Primus. Relationes Oratorum Pontificiorum*, s. 139-140.

Vatikan elçilerine göre Macaristan'da Habsburg destekçileri ve soylular ile orta sınıf ve Erdel Voyvodası János Szapolyai olmak üzere iki hizip bulunmaktadır.⁹⁷ Bu yaklaşımın tamamen gerçeği yansıtmadığı söylenebilir. İki siyasi güç belirgin şekilde hissedilse de farklı çıkar grupları arasında her zaman bir geçiş olmuştur. Örneğin Kraliçe Mária zaman zaman Habsburgların beklediğinden farklı bir politika izlerken, Szapolyai de orta sınıfa karşı baronlarla birçok kez bir araya gelmiştir.

Konu hakkında bilgi veren kaynaklar ya sözlü geleneğe ya da Vatikan elçilerinin anlatımlarına dayanmaktadır. Bu nedenle Mária ile Luteranlar arasındaki ilişkiyi tam olarak kanıtlamak mümkün değildir.⁹⁸ Mária'nın 1526'da Luther'den kendisine ithaf edilmiş bir kitap (Vier tröstliche Psalmen) alması suçlama için yeterli olmayacaktır. Çünkü kraliçenin Ferdinand'a da yazdığı gibi, Habsburg idaresi Luther'in istediğini yazmasını hukukî ya da fiilî olarak engellemektedir. İlâveten eserin ön sözünden anlaşıldığı üzere Luther kitabını Mária'nın bilgisi olmadan kaleme almıştır.⁹⁹ Arşidük cevap mektubunda kraliçeye inandığını açıkça belirtirken, Mária'nın çevresinde Luteranlar olduğuna dair haberlerin yayıldığını, fakat kendisinin Luteran olduğu hususundaki söylentilere mahal vermemesi gerektiğini yazmıştır.¹⁰⁰

Büyük ihtimalle Luteranlar kraliçeyle birlikte Macaristan'a gelmiştir. Diğer yandan Mária, Luther'in öğretileriyle daha ziyade entelektüel olarak ilgilenmiş olabilir. Kendisi Erasmus'a büyük saygı duymuş ve yeni inançları öğrenmek istemiştir.¹⁰¹ Lütercilik meselesi 1523 Pojon Müzakerelerinde de gündeme gelmiş¹⁰² ve aynı yılın Nisan ayında Ulusal Meclis konuyu ele alarak, mezhep takipçilerine idam ya da mala el koyma cezası vermiştir. İki yıl sonra, Rákos'taki Eyalet Meclisinde kabul edilen yasa ile Luther'in destekçilerinin yakılması kararı alınmıştır.¹⁰³ Bazı görüşlere göre yasaların bu denli sert olmasının nedeni, Luther'in doktrinlerini desteklediği iddia edilen II. Lajos'un lalası Georg Brandenburg'un Macar soyluları tarafından *persona non grata* ilan edilmesidir.

Ferdinand ve Mária kardeşler arasındaki Lütercilik çatışması öncelikle politik nedenlere dayanmaktadır. Vatikan diplomasisi ise sarayın önde gelen

⁹⁷ Kubinyi, *a.g.m.*, (1999), s. 117.

⁹⁸ Örneğin bkz. *Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae Illustrantia. Tomus Primus. Relationes Oratorum Pontificiorum*, s. 308.

⁹⁹ *Monumenta Ecclesiastica Tempora Innovatae in Hungaria Religionis Illustrantia / Egházrtörténelmi Emlékek A Magyarországi Hitújítás Korából*, s. 285.

¹⁰⁰ *Monumenta Ecclesiastica Tempora Innovatae in Hungaria Religionis Illustrantia / Egházrtörténelmi Emlékek A Magyarországi Hitújítás Korából*, s. 314.

¹⁰¹ Bkz. Ute Monika Schwob, "Der Ofener Humanistenkreis der Königin Maria von Ungarn", *Südostdeutsches Archiv*, B: LXXV, N: XVII-XVII, Tübingen 1974, s. 50-73.

¹⁰² *Krzysztof Szydłowiecki Kancellár Naplója 1523-ból*, s. 166-167.

¹⁰³ András Kubinyi, "Budapest Története A Későbbi Középkorban Buda Elestéig (1541-ig)", *Budapest Története A Későbbi Középkorban és A Török Hódoltság Idején*, Szerk. Gerevich László-Kosáry Domokos, Budapest 1973, s. 163-164.

fertlerinin Mária'yı Habsburgların Macaristan'daki temsilcisi olmakla suçlamasını memnuniyetle karşılamıştır.

8. Mohaç Muharebesi Öncesinde Ferdinand'ın İzlediği Siyaset

26 Mart 1526 tarihinde arşidük Rákos'ta toplanacak meclis için Macaristan'a kimin gönderileceğini tayin etmiştir. Bundan üç gün sonra ise II. Lajos'a mektup yazarak, Hırvat sınırında toplanan Osmanlı ordusunun büyüklüğü hakkında bilgi talep etmiştir.¹⁰⁴

Aslında Ferdinand öncelikle Hırvat savunmasını dikkate almıştır. Daha nisan ayında, Nikola Jurišić'i Hırvatistan'da Osmanlı kuvvetlerine karşı savaşacak ordunun başkomutanı olarak atamıştır.¹⁰⁵ Jurišić'in önemli görevlerinden biri de Hırvat Banına yardım sağlamaktır. Söz konusu desteğin muhafazası için Ferdinand, Krajna birliklerini görevlendirmiştir.¹⁰⁶ Ayrıca Aşağı Avusturya Kamarası vasıtasıyla Krsto Frankopan'ın kalelerine barut göndermiştir. Türklere karşı savaşta kullanılacak atların temin edilmesi işini Jurišić ve Frankopan'a bırakmıştır.¹⁰⁷

1526 baharına gelindiğinde Ferdinand yoğun Türk akınlarının gerçekleşeceğini tahmin etmiş görünmektedir. Bu nedenle II. Lajos'a para göndermiş ve değeri iyileştirilmiş Macar para birimi konusunu tekrar gündeme getirmiştir.¹⁰⁸ 29 Mayıs'ta Saray Divanına Macarlara gönderilen Papalık yardımının Avusturya'dan geçirilmesine izin vermesini emretmiştir. Bir diğer önlem olarak Ferdinand, Türklerin ilerlemesine dair haberlerin alınması amacıyla Macaristan ile posta bağlantısı kurmuştur.¹⁰⁹

Arşidük, Niklas Graf zu Salm'dan II. Lajos'un Osmanlılara karşı mücadelesinde başkomutanlık görevini üstlenmesini istemiştir.¹¹⁰ Ancak kendisi

¹⁰⁴ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 152, 153.

¹⁰⁵ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 246. 20 Nisan 1526.

¹⁰⁶ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 311. 9 Mayıs 1526; No: 329. 12 Mayıs 1526.

¹⁰⁷ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 348. 5 Mayıs 1526; No: 481. 16 Haziran 1526.

¹⁰⁸ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 207. 7 Nisan 1526; No: 405. 28 Mayıs 1526.

¹⁰⁹ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 413; No: 554. 6 Temmuz 1526.

¹¹⁰ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 513. 27 Haziran 1526.

hastalığını neden göstererek teklifi reddedecektir.¹¹¹ Ferdinand, Salzburg'daki köylü hareketlerini bastırmak için tesis edilen iki bin Çek askerini Macaristan'a göndermeyi amaçlamıştır. Söz konusu paralı askerlerin Beç'ten Macar kampına nakli için Krsto Frankopan görevlendirilmiştir.¹¹² Neferatın ve topların İstayer yönetimi tarafından finanse edilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹³

Ferdinand'ın Macar ordularının gücü hakkında bir yanılsaması yoktur. Bu nedenle ağustos ayının başında Aşağı Avusturya lortlarına Macar ordusunun hazırlıksız olduğunu bildirmiştir. Söz konusu gelişmenin etkisiyle Avusturya eyaletleri, İmparatorluk Meclisinden Macaristan'a acil yardım göndermesini talep etmiştir.¹¹⁴ Petrovaradin'in (Pétervárad) Osmanlıların eline geçmesinden sonra Ferdinand yaklaşan tehlikeyi göz önüne alarak, İtalya'daki seferi desteklemeyi bırakmıştır.¹¹⁵

Mohaç yenilgisinden bir gün önce Avusturya sarayını ve kamara danışmanlarını II. Lajos'un hazır olmadığı halde Türklerle savaşa duracağı hususunda bilgilendirmiştir.¹¹⁶ 3 veya 4 Eylül'de muharebenin kaybedildiğini öğrendiği zaman, Aşağı Avusturya lortlarını bilgilendirmiş ve derhal Kraliçe Mária'nın çıkarlarını korumak için tedbirler almaya başlamıştır.¹¹⁷

Habsburg idaresinin Macaristan politikasında iki önemli husus bulunmaktadır: Mária'nın konumunun takviyesi ve Hırvat sınırlarının muhafazası. Ferdinand özellikle Macar tahtına geçişini garanti altına alabilmek için pek çok durumda kardeşini desteklemiştir. Hırvatistan'ı ise askerî açıdan müdafaa ederken, temelde ırsî eyaletleri korumayı amaçlamıştır. Böylece ülkeye

¹¹¹ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 628. 24 Temmuz 1526.

¹¹² *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 620. 22 Temmuz 1526; No: 621. 22 Temmuz 1526; No: 622. 22 Temmuz 1526.

¹¹³ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 651. 17 Temmuz 1526.

¹¹⁴ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 15. 6 Ağustos 1526.

¹¹⁵ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 461. 12 Haziran 1526. *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 42. 16 Ağustos 1526. *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 45. 16 Ağustos 1526.

¹¹⁶ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 77. 28 Ağustos 1526.

¹¹⁷ *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 93. 4 Eylül 1526.

yardımlarda bulunmuş ve İmparatorluk Hazinesinin himayesini kazanmaya çalışmıştır. Ancak Türklere karşı savaşın yükünü daha fazla kaldıramayacaktır.

Macaristan'a tahsis edilen malî yardımların iz bırakmadan kaybolduğu herkesin malumuydu. Hatta bu nedenle Papalık Macaristan'a gönderilen paranın güzergâhını kontrol etmesi için Burgio'yu görevlendirmiştir. Dolayısıyla Türklerle mücadele için talep edilen ve alınan paranın sadece sınır savunması için kullanılmadığı Roma'da bilinmekteydi. Macar Krallığı'nın altın devrini yaşadığı I. Mátyas döneminde dahi değişmemiş vaziyet dolayısıyla IV. Sixtus'un Papalık Makamına gelmesinin ardından (1471) yardımlar kesilmiştir.¹¹⁸

Muavenetin Macaristan'da usulüne uygun kullanılmadığı haberleri İmparatorlukta da yayılmıştır. Nitekim 1522 tarihli Nürnberg Meclisinde Macar Krallığı'nın talep ettiği takviyenin onaylanması, II. Lajos için İmparatorlukta danışmanların atanması şartına bağlanmıştır. Dahası genç krala Macar baronlar itaat etmek istememiştir.¹¹⁹

Sonuç

Jagiellon döneminin siyasi çekişmeleri, kötüleşen ekonomik durum ve sosyal çalkantılar Krallık tarafından bir şekilde bertaraf edilebilirdi. Ancak ülke ne kadar yardım alırsa alsın Türklere karşı herhangi bir dayanma gücü bulunmamaktaydı. Nihayet 1520'lere gelindiğinde Macar Krallığı'nın önünde üç seçenek durmaktadır: Mátyas devrine benzer şekilde, Türklerin zengin Avusturya eyaletlerine geçmesine göz yummak, onlarla savaşmak veya barış yapmak.

Habsburg-Jagiellon antlaşmaları ve kurulan aile bağları nedeniyle ilk çözüm imkânsızdır. Ülkenin durumu dikkate alındığında ikinci taktik de olası görünmemektedir. Neticede Türklerin yalnızca uluslararası işbirliği ile geri püskürtülmesi ihtimal dâhilindedir. Barış yapmak muhtemelen iyi bir çözüm yoludur. Böylece zaman kazanan ülke, Belgrad'ın düşmesiyle zayıflayan savunma hattını da güçlendirebilirdi.¹²⁰

V. Karl Macar Krallığı meselesini önemsemiştir. Ancak Worms'tan bu yana ülke Ferdinand'ın çıkar alanına girmiştir. Bu durum Habsburgların Macaristan siyasetinde değişikliğe gitmesine neden olmuştur. Ferdinand'ın ağabeyinden destek alması da zorlaşmıştır. Öte yandan Macar ve Avusturya elçilerinin İmparatorluk meclislerinde boy göstermesi mezkûr hususta fayda sağlayamamıştır. Zira müzakerelerde, Çasarlık topraklarına karşı doğrudan bir

¹¹⁸ Péter E. Kovács, "Magyarország és Nápoly Politikai Kapcsolatai A Mátyás-korban", *Tanulmányok Szakály Ferenc Emlékére*, Szerk. Fodor Pál-Pálffy Géza-Tóth István György, Budapest 2002, s. 229-230.

¹¹⁹ Adolf Wrede, *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Karl V. / (Deutsche Reichstagsakten. Jüngere Reihe III.)*, Göttingen 1963, s. 74.

¹²⁰ Ferenc Szakály, "A Török-Magyar Küzdelem Szakasza A Mohácsi Csata Előtt (1365-1526)", *Mohács. Tanulmányok A Mohácsi Csata 450. Évfordulója Alkalmából*, Szerk. Rúzsás Lajos-Szakály Ferenc, Budapest 1986, s. 49-52.

tehdit olmadığı sürece Macaristan için empati kurulmamıştır. XVI. yüzyılın başlarında Avusturya nezdinde Macaristan, XV. yüzyıldaki küçük Balkan ülkelerine benzer şekilde bir tampon devlet olarak değerlendirilmiştir. Mevcut tutum 1529'daki Beç kuşatmasına dek değişmeyecektir.

KAYNAKLAR

1. Arşiv Kaynakları

British Library (BL.)

Cotton MS Galba B. VII, fol. 237.

Finanz- und Hofkammerarchiv des Österreichischen Staatsarchivs (FHKA)

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 152, 153.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 246. 20 Nisan 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 311. 9 Mayıs 1526; No: 329. 12 Mayıs 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 348. 5 Mayıs 1526; No: 481. 16 Haziran 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 207. 7 Nisan 1526; No: 405. 28 Mayıs 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 413; No: 554. 6 Temmuz 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 513. 27 Haziran 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 628. 24 Temmuz 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 620. 22 Temmuz 1526; No: 621. 22 Temmuz 1526; No: 622. 22 Temmuz 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 651. 17 Temmuz 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 15. 6 Ağustos 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 1. No: 461. 12 Haziran 1526. *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 42. 16 Ağustos 1526. *FHKA*, Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 45. 16 Ağustos 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 77. 28 Ağustos 1526.

Hoffinanz und Niederösterreichische Kammer. Die ältesten durch die Register nicht erfassten Akten des Bestandes Niederöst. Kammer. 1525-1531. Fasc. 2. No: 93. 4 Eylül 1526.

Haus-, Hof- und Staatsarchiv des Österreichischen Staatsarchivs (HHStA.)

Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 12-13.

Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 18.

Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 18.

Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 23.

Handschriftenabteilung: Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 1. (Konv. D.) fol. 24-26.

Ungarische Akten, 1/8 100/1321, fol. 61-62.

Magyar Országos Levéltár (MOL.)

Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), A 25, DCLXXVIII, fol. 52.

Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 23, DCCLIX.

Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 38, DCCCLXXXVI.

Q szekció: Diplomatikai Levéltár (Mohács Előtti Gyűjtemény), Q 82, DCLXXVIII.

2. Basılmış Kaynaklar

1504-1566. *Memoria Rerum. A Magyarországi Legutóbbi László Király Fiának Legutóbbi Lajos Királynak Születése Óta Esett Dolgok Emlékezete (Verancsics-évkönyv)*, Sajtó Alá Rend. Bessenyei József, Magyar Helikon, Budapest 1981.

BARTONIEK, Emma, *Fejezetek A XVI-XVII. Századi Magyarországi Történetírás Történetéből*, Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest 1975.

Codex Diplomaticus Partium Regno Hungariae Adnexarum (Comitatum: Dubicza, Orbász Et Szana) / Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára, Alsó-Szlavóniai Okmánytár (Dubicza, Orbász és Szana Vármegyék), 1244-1710, Szerk. Thallóczy Lajos-Horváth Sándor, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1912.

Codex Diplomaticus Partium Regno Hungariae Adnexarum / Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára, A Horvát Véghegyek Oklevéltára, 1490-1527, Szerk. Thallóczy Lajos-Hodinka Antal, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1903.

FRAKNÓI, Vilmos, *Magyarország A Mohácsi Vész Előtt A Pápai Követek Jelentései Alapján*, Szent István Társulat, Budapest 1884.

GYÖNGYÖSSY, Márton, “Magyar Pénztörténet (1000-1526)”, *Magyar Középkori Gazdaság és Pénztörténet. Jegyzet és Forrásgyűjtemény*, Szerk. Ferenczi László, Laszlovszky József, Szabó Péter, Bölcsész Konzorcium HEFOP Iroda, Budapest 2006, ss. 227-286.

HÁZI, Jenő, *Sopron Szabad Királyi Város Története. Oklevelek, Levelek és Iratok 1521-től 1531-ig*, Székely és Társa Könyvnyomdája, Sopron 1929.

HORVÁTH, Mihály, “Magyar Regesták A Bécsi Cs. Levéltárból 1118-1605”, *Magyar Történelmi Tár*, K: IX, Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya, Pest 1861, ss. 1-96.

ISTVÁNFFY, Miklós, *Istvánffy Miklós Magyarok Dolgairól Írt Historiája*, Szerk. Kőszeghy Péter, Ford. Tállyai Pál, Balassi Kiadó, Budapest 2003.

Krzysztof Szydlowiecki Kancellár Naplója 1523-ból, Sajtó Alá Rend. Zombori István, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (Metem), Budapest 2004.

LAKATOS, Bálint, “Antonio de’ Conti Moszkvai Missziója és Az 1523. Évi Bécsújhelyi Királytalálkozó”, *Lymbus Magyarságtudományi Forrásközlemények*, Szerk. Ujváry Gábor, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 2018, ss. 9-76.

Monumenta Ecclesiastica Tempora Innovatae in Hungaria Religionis Illustrantia / Egyháztörténelmi Emlékek A Magyarországi Hitújítás Korából, Szerk. Bunyitay Vincze-Rapaics Raymund-Karácsonyi János, Szent István Társulat, Budapest 1909.

Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae Illustrantia. Tomus Primus. Relationes Oratorum Pontificiorum, Franklin Társulat, Budapestini 1884.

Politikatörténeti Források Bátori István Első Helytartóságához (1522-1523), Közzétette: Norbert C. Tóth, Magyar Országos Levéltár Kiadványai, Budapest 2010.

Tomus Quartus Epistolarum. Legationum. Responsorum. Actionum et Rerum Gestarum; Serenissimi Principis Sigismundi Primi, Regis Polonie et Magni Ducis Lithuanie, Ed. Stanislaw Batys Gorski-Adam Tytus Działyński, A. Popliński, Poznań 1885.

3. Kitap ve Makaleler

ÁGOSTON, Gábor, “Ideológia, Propaganda és Politikai Pragmatizmus: A Habsburg-Oszmán Nagyhatalmi Vetélkedés és A Közép-Európai Konfrontáció”, *Történelmi Szemle*, K: XLV/I-II, Budapest 2003, ss. 1-24.

AULINGER, Rosemarie-MACHOCZEK-SCHWEINZER, Ursula-BURIAN, Silvia, “Ferdinand I. und die Reichstage unter Kaiser Karl V. (1521-1555)”, *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Aschendorff, Münster 2003, ss. 191-201.

BAJCSY-ZSILINSZKY, Endre, *Mátyás Király*, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T., Budapest 1939.

BÁRÁNY, Attila, “A Horvát Végek és A Török Adriai Partraszállásának Kérdése (1480-1526)”, *Elfeledett Háborúk Középkori Csaták és Várostromok (6-16. Század)*, Szerk. Pósan László-Veszprémy László, Zrínyi Kiadó, Budapest 2016, ss. 331-362.

BEDY, Vince, *Győregyházmegye Múltjából. A Győri Székeskáptalan Története*, Győregyházmegyei Alap Nyomdája, Győr 1938.

BOGDÁN, István, *Magyarországi Űr-, Térfogat-, Sülyés Darabmértékek 1874-ig*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1991.

BÓNIS, György, *A Jogtudó Értelmiség A Mohács Előtti Magyarországon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1969.

BÓNIS, György, *Hűbériség és Rendiség A Középkori Magyar Jogban*, Osiris Könyvkiadó, Budapest 2003.

C. TÓTH, Norbert, “A Magyar Királyság 1522. Évi Költségvetése”, *Pénz, Posztó, Piac. Gazdaságtörténeti Tanulmányok A Magyar Középkorról*, Szerk. Weisz Boglárka, Magyar Tudományos Akadémia, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, Budapest 2016, ss. 83-148.

E. KOVÁCS, Péter, “A Császárválasztás és Magyarország”, *Unger Mátyás Emlékkönyv. Emlékkönyv Unger Mátyás Negyedszázados Egyetemi Történeztanári Működése Emlékére és Születésének Hetvenedik Évfordulója Alkalmából*, Szerk. E. Kovács Péter-Kalmár János-V. Molnár László, Magyar Tudományos Akadémia, Történettudományi Intézete, Heves Megyei Levéltár, Budapest-Eger 1991, ss. 61-72.

E. KOVÁCS, Péter, “Ferdinánd Főherceg és Magyarország (1521-1526)”, *Történelmi Szemle*, K: XLV/I-II, Budapest 2003, ss. 25-44.

E. KOVÁCS, Péter, “Magyarország és Nápoly Politikai Kapcsolatai A Mátyás-korban”, *Tanulmányok Szakály Ferenc Emlékére*, Szerk. Fodor Pál-Pálffy Géza-Tóth István György, Magyar Tudományos Akadémia, Támogatott Kutatócsoportok Irodája, Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoportja, Budapest 2002, ss. 229-248.

E. KOVÁCS, Péter, *Matthias Corvinus*, Officina Nova, Budapest 1990.

FÓGEL, József, *II. Lajos Udvartartása, 1516-1526*, Hornyánszky Viktor Császári és Királyi Udvari Könyvnyomdája, Budapest 1917.

FRAKNÓI, Vilmos, *II. Lajos és Udvara*, Franklin Társulat, Budapest 1878.

HERCZEGH, Géza, *Európa Közepén és Európa Peremén Magyarország Nemzetközi Kapcsolatainak Története, 896-1945*, Mikes International, Hága 2003.

HERMANN, Zsuzsanna, “Államháztartás és A Pénz Értéke A Mohács Előtti Magyarországon: Megjegyzések Thurzó Elek Költségvetési Előirányzatához”, *Századok*, K: CIX/II, Budapest 1975, ss. 301-336.

HILGER, Wolfgang, “Die Bildnisse Ferdinands I”, *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Aschendorff, Münster 2003, ss. 7-34.

HÓMAN, Bálint-SZEKFŰ, Gyula, *Magyar Történet*, K: IV, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest 1935.

KALOUS, Antonín, *Late Medieval Papal Legation. Between the Councils and the Reformation*, Viella, Roma 2017.

KARDOS, Tibor, “Mátyás Király és A Humanizmus”, *Mátyás Király, Emlékkönyv Születésének Ötszázéves Fordulójára*, Szerk. Lukinich Imre, K: II, Franklin-Társulat, Budapest 1940, ss. 9-105.

KOHLER, Alfred, *Ferdinand I. 1503-1564. Fürst, König und Kaiser*, C. H. Beck, München 2003.

KORPÁS, Zoltán, *V. Károly és Magyarország*, Századvég Kiadó, Budapest 2008.

KOSÁRY, Domokos, *Magyar Külpolitika Mohács Előtt*, Magvető Könyvkiadó, Budapest 1978.

KUBINYI, András, “A Jagelló-kori Magyarország Történetének Vázlata”, *Századok*, K: CXXVIII/II, Budapest 1994, ss. 288-319.

KUBINYI, András, “A Magyar Állam Belpolitikai Helyzete Mohács Előtt”, *Mohács. Tanulmányok A Mohácsi Csata 450. Évfordulója Alkalmából*, Szerk. Rúzsás Lajos-Szakály Ferenc, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, ss. 59-99.

KUBINYI, András, “Budapest Története A Későbbi Középkorban Buda Elestéig (1541-ig)”, *Budapest Története A Későbbi Középkorban és A Török Hódoltság Idején*, Szerk. Gerevich László-Kosáry Domokos, Akadémiai Kiadó, Budapest 1973, ss. 7-240.

KUBINYI, András, “Diplomáciai Érintkezések A Jagelló-kori Magyar Állam és A Pápaság Között (1490-1526)”, *Főpapok, Egyházi Intézmények és Vallásosság A Középkori Magyarországon*, Szerk. Várszegi Asztrik-Zombori István, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest 1999, ss. 109-120.

KUBINYI, András, “Országgyűlési Küzdelmek Magyarországon 1523-1525-ben”, *Honoris Causa. Tanulmányok Engel Pál Tiszteletére*, Szerk. Neumann Tibor-Rácz György, Magyar Tudományos Akadémia Történettudomány Intézete, Budapest 2009, ss. 125-148.

KULCSÁR, Péter, *A Jagelló-kor*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest 1981.

LAKATOS, Bálint, “A Király Diplomatái. Követek és Követségek A Jagelló-korban (1490-1526). II. Rész”, *Történelmi Szemle*, K: LXII/II, Budapest 2020, ss. 281-362.

NEMES, Gábor, “Pápai Követek A Mohács Előtti Magyarországon”, *Századok*, K: CL/II, Budapest 2016, ss. 301-336.

NEWALD, Johann, *Niklas Graf zu Salm. Eine Historische Studie*, Buchhandlung Carl Gerold's Sohn, Wien 1879.

OBORNI, Teréz, “Die Herrschaft Ferdinands I. in Ungarn”, *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Aschendorff, Münster 2003, ss. 147-165.

ORTVAY, Tivadar, *Pozsony Város Története. Mellékletek Pozsony 1300-1526. Évi Történetéhez*, Stampfel Karoly Császári és Királyi Udvari Könyvkereskedő, Pozsony 1894.

PÁLFFY, Géza, “A Török Elleni Védelmi Rendszer Szervezetének Története A Kezdetektől A 18. Század Elejéig (Vázlat Egy Készülő Nagyobb Összefoglaláshoz)”, *Történelmi Szemle*, K: XXXVIII/II-III, Budapest 1996, ss. 163-217.

PÁLOSFALVI, Tamás, *Nikápolytól Mohácsig 1396-1526*, Zrínyi Kiadó, Budapest 2005.

Paula Sutter Fichtner, *Ferdinand I. Wider Türken und Glaubensspaltung*, Styria, Graz-Köln-Wien 1986.

RILL, Gerhard, *Fürst und Hof in Österreich in Österreich. Von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526). Außenpolitik und Diplomatie*, Böhlau, Wien-Köln-Weimar 1993.

SCHWOB, Ute Monika, “Der Ofener Humanistenkreis der Königin Maria von Ungarn”, *Südostdeutsches Archiv*, B: LXXV/XVII-XVII, Tübingen 1974, ss. 50-73.

SUTTER FICHTNER, Paula, *Ferdinand of Austria. The Politics of Dynasticism in the Age of the Reformation*, Boulder Colo.: East European Monographs Distributed by Columbia University Press, New York 1982.

SZAKÁLY, Ferenc, “A Török-Magyar Küzdelem Szakasza A Mohácsi Csata Előtt (1365-1526)”, *Mohács. Tanulmányok A Mohácsi Csata 450. Évfordulója Alkalmából*, Szerk. Rúzsás Lajos-Szakály Ferenc, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, ss. 11-57.

SZÁNTÓ, Imre, *A Végvári Rendszer Kieépítése és Fénykora Magyarországon, 1541-1593*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1980.

THALLÓCZY, Lajos, *Jajcza (Bánság, Vár és Város) Története 1450-1527*, Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága, Budapest 1915.

TÖRÖK, Pál, “A Mohácsi Vész Diplomáciai Előzményei”, *Mohácsi Emlékkönyv 1526*, Szerk. Lukinich Imre, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest 1926, ss. 141-192.

ÚJVÁRY, Zsuzsanna, *Nagy Két Császár Birodalmi Között*, Szerk. Heckenast Gusztáv, Lek. Péter Katalin, Gondolat Könyvkiadó Budapest 1984.

VÁRKONYI, Tibor, *Négy Király, Egy Szultán*, Tarsoly Kiadó, Budapest 2014.

WAKOUNIG, Maria, “Ferdinand I. und die Uskoken”, *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V.)*, Hrsg. Martina Fuchs-Alfred Kohler, Aschendorff, Münster 2003, ss. 191-201.

WOLFRAM, Herwig-THOMAS, Christiane, *Die Korrespondenz Ferdinands I.*, B: III, Adolf Holzhausens Nachfolger, Wien 1973.

WREDE, Adolf, *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Karl V. / (Deutsche Reichstagsakten. Jüngere Reihe III.)*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1963.

ZOMBORI, István, “Hatalom és Családi Viszály: V. Károly és I. Ferdinánd Kapcsolata”, *Világtörténet*, K: XV/II, Budapest 1993, ss. 3-14.

ZOMBORI, István, “II. Lajos Udvara-Szydłowiecki Kancellár Naplója Alapján”, *Magyar Reneszánsz Udvari Kultúra*, Szerk. R. Várkonyi Ágnes-Székely Júlia, Gondolat Könyvkiadó, Budapest 1987, ss. 107-117.